

Marek Gładysz

rozprawa doktorska:

Lexikalische Kollokationen im Deutschen und im Polnischen

promotor: prof. dr hab. Czesława Schatte

rok obrony:

1999

stopień naukowy:

doktor nauk humanistycznych w zakresie językoznawstwa

stanowisko:

adiunkt

katedra:

Katedra Językoznawstwa Niemieckiego Instytutu Neofilologii – Filologia
Germańska

przynależność do organizacji, stowarzyszeń naukowych i społecznych:

Stowarzyszenie Germanistów Polskich

Komisja Językoznawstwa - Oddział PAN w Katowicach

zainteresowania naukowe:

Język i językoznawstwo stały się moją pasją już w czasie studiów w Instytucie Filologii Germańskiej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Udział w seminariach z gramatyki opisowej i kontrastywnej ostatecznie utwierdził mnie w przekonaniu, iż w przyszłości pragnę poświęcić się pracy naukowej w obszarze językoznawstwa, zwłaszcza że także na zajęciach z przedmiotów literaturoznawczych interesowała mnie głównie warstwa językowa analizowanych tekstów. To „widzenie języka” towarzyszy mi od tamtej pory zarówno w pracy zawodowej, jak i w życiu codziennym.

Pierwszym z kilku obszarów językoznawstwa, które były przedmiotem moich badań, jest leksykologia, a w szczególności analiza kompleksowych jednostek leksykalnych, takich jak frazeologizmy, kolokacje oraz jednostki nominacyjne. Moja praca magisterska, którą obroniłem w roku 1995,

poświęcona była analizie porównań frazeologicznych, co pozwoliło mi również zdobyć gruntowną wiedzę na temat problemów ekwiwalencji różnego rodzaju jednostek leksykalnych w języku niemieckim i języku polskim (artykuły *Kollokationen als Übersetzungsproblem* z roku 2002 oraz *Ekwiwalencja frazeologiczna a ekwiwalencja kolokacyjna* z roku 2003).

Głównym obszarem moich badań w pierwszym okresie mojej działalności naukowej była kontrastywna niemiecko-polska analiza kolokacji, co zaowocowało obronioną w roku 1999 dysertacją pod tytułem *Lexikalische Kollokationen im Deutschen und im Polnischen*. Zmodyfikowana wersja tej monografii pod tytułem *Lexikalische Kollokationen in deutsch- polnischer Konfrontation* ukazała się w roku 2003 w Niemczech w Wydawnictwie Peter Lang. Kolokacje były ponadto tematem siedmiu artykułów naukowych, które ukazały się w latach 1997 – 2010, oraz czterech referatów na konferencjach naukowych. Moje badania nad kolokacjami były pionierskim, tak obszernym opracowaniem tego tematu, przyczyniły się do zaprowadzenia porządku terminologiczno-pojęciowego w tym zakresie. Walory wyników tych prac mieszczą się w wymiarze teoretyczno-poznawczym, metodologicznym oraz przykładami praktycznego zastosowania w dydaktyce, translacji oraz leksykografii.

Nominacja językowa i jednostki nominacyjne były kolejnym obszarem badawczym. Celem tych badań było stworzenie bazy teoretycznej i terminologicznej dla kontrastywnej analizy nominacji w języku niemieckim i polskim, a więc zreferowanie dyskusji dotyczącej pojęcia nominacji w literaturze przedmiotu i wypracowanie definicji nominacji (jako procesu) i jednostki nominacyjnej (jako rezultatu nominacji), opis technik nazwotwórczych i wynikających z nich struktur jednostek nominacyjnych. Kolejny etap analiz w tym zakresie to opis motywacji i motywów nominacyjnych, nominacji wtórnej oraz ekwiwalencji jednostek nominacyjnych. W ramach moich prac w omawianym zakresie opublikowałem w latach 1998 – 2012 siedem artykułów naukowych, oraz wystąpiłem z sześcioma referatami na konferencjach naukowych.

W kręgu moich zainteresowań naukowych niezmiennie pozostaje gramatyka języka niemieckiego w konfrontacji z językiem polskim, a także z językiem angielskim. Z zagadnień gramatycznych opublikowałem w latach 2001 – 2020 pięć artykułów oraz wygłosiłem sześć referatów na konferencjach naukowych, których tematem były analityzmy językowe,

strona bierna, wykrzykniki, walencja oraz nominalizacje i transformacje fraz nominalnych i werbalnych.

Obecnie koncentruję się w moich analizach gramatycznych nad strukturami językowymi preferowanymi do wyrażania różnych treści, zależnie od języka, rodzaju i warstwy stylistycznej oraz medium tekstu. Celem tych badań jest wypracowanie przydatnych w praktyce translacyjnej ekwiwalentów strukturalnych w języku niemieckim, angielskim i polskim.

Do obszarów mojej działalności naukowej zaliczyłbym również ewolucję języka, historię języka oraz historię języka niemieckiego w szczególności. W roku 2012 opublikowałem artykuł *Zur Veränderung und zur Konstanz sprachlicher Phänomene*, którego tematem są relikty przeszłości we na płaszczyźnie fonetycznej, gramatycznej i leksykalnej współczesnego języka niemieckiego.

Podsumowując chciałbym podkreślić różnorodność moich zainteresowań językoznawczych. Również w przyszłości nie zamierzam ograniczać się do jednego wąskiego zagadnienia, lecz kontynuować moje badania w pierwszym rzędzie w zakresie nominacji językowej, transformacji struktur językowych oraz ewolucji języka na jego różnych płaszczyznach.

doświadczenie dydaktyczne

wykłady zajęcia i ćwiczenia głównie z przedmiotów językoznawczych takich jak gramatyka opisowa, gramatyka kontrastywna, gramatyka praktyczna, wstęp do językoznawstwa, wybrane zagadnienie z językoznawstwa, historia języka niemieckiego, współczesne teorie lingwistyczne, seminarium dyplomowe (promocja kilkudziesięciu prac magisterskich oraz kilkudziesięciu prac licencjackich)

SPIS PUBLIKACJI

Monografie

1. *Lexikalische Kollokationen in deutsch-polnischer Konfrontation*, Wydawnictwo Peter Lang, Frankfurt am Main 2003 (=Danziger Beiträge zur Germanistik 11) (190 stron)

Artykuły

1. Zu Fragen der Ausgliederung und Abgrenzung von Kollokationen in der Lexik, w: *Linguistica Silesiana 17/1997*, Wydawnictwo Energeia, Warszawa, 105-110.

2. Zu Benennungsstrukturen im Deutschen und im Polnischen, w: *Linguistica Silesiana 19/1998*, Wydawnictwo Energeia, Warszawa, 63-73.

3. Didaktische Implikationen der Kollokationsforschung, w: *Im Blickfeld: Didaktik des Deutschen als Fremdsprache. Ein Beiheft zum Orbis linguarum 4*, pod red. M. Heinemann, E. Kucharska, E. Tomiczek, Wrocławskie Wydawnictwo Oświatowe, Wrocław 1999, 17-32.

4. Zu Benennungsstrukturen in deutscher Literatur für junge Leser und in deren polnischen Übersetzungen, w: *Über Sprachhandeln im Spannungsfeld von Reflektieren und Benennen*, pod red. B. Döring, A. Feine, W. Schellenberg, Peter Lang, Frankfurt am Main, Berlin, Bern, New York, Paris, Wien 1999, 89-100 (=Sprache - System und Tätigkeit 28)

5. Das Internet -eine Herausforderung für deutsche und polnische Nominatoren, w: *Beiträge zur Nomination im Deutschen und im Polnischen*, pod red. A. Feine, U. Żydek-Bednarczuk. Katowice 2000, 39-47 (=Prace Naukowe Uniwersytetu Śląskiego 1822)

6. Funktionsverbgefüge in Deutschlehrbüchern, w: *Grammatik im Fremdsprachenunterricht – aus polnischer Sicht*, pod red. U. Engel, DAAD 2001, 61-67 (=Beiträge zu den Karpacz-Konferenzen 1999 und 2000)

7. Kollokationen als Übersetzungsproblem, w: *Literature and Linguistics. Literatur und Linguistik 1*, pod red. W. Kalagi, Z. Mielczarka i T. Rachwała 183-194, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Lingwistycznej, Częstochowa 2002.

8. Ekwiwalencja frazeologiczna a ekwiwalencja kolokacyjne, w: *Zeszyty naukowo dydaktyczne NKJO w Zabrzu*, Zabrze 2003, 45-53.

9. Kollokationsfelder und Kollokationspotentiale von brechen| (złamać), w: *Linguistica Silesiana 25/2004*, Kraków: Universitas 147-158.

10. Motywy nominacyjne jako problem translacyjny, w: *Zeszyty naukowo dydaktyczne NKJO w Zabrzu 2*. Zabrze 2004. 23-31

11. Kollokationsfelder von scharf | ostry/ostro, w: *Zeszyty naukowo dydaktyczne NKJO w Zabrzu 3*. Zabrze 2005. 140-168

12. Morphosyntaktische und onomasiologische Struktur von Nominationseinheiten, w: *Phänomene im semantisch-syntaktischen Grenzbereich. Materialien der internationalen Linguistenkonferenz Karpacz 27.-29.09.2004*, pod red. L. Cirko i M. Grimberga, Dresden/Wrocław: Neisse Verlag 2006, 103-116

13. Kreativität und Sprachlust bei der Mehrfachbenennung, w: *Sprachlust – Norm – Kreativität. Materialien. der internationalen Linguistenkonferenz, Karpacz 12.-14.09.2005*, pod red. L. Cirko i M. Grimberga, Dresden/Wrocław: Neisse Verlag 2007, 83-93
14. Das *zostać*-Passiv und das *być*-Passiv und ihre deutschen Äquivalente. W: Cirko, L., Grimberg, M. (red.): *Zwischen Lob und Kritik: sechs Jahre Erfahrung mit der Deutsch-polnischen Grammatik (dpg)*. Materialien der internationalen Linguistenkonferenz, Karpacz 11.-13.09.2006, Wrocław: Neisse Verlag, Atut 2008, 79-89.
15. Relative Häufigkeit als Kriterium für die Ausgliederung und Abgrenzung der Kollokationen in der Lexik, w: Białek, E., Tomiczek, E. (red.): *Phänomene im pragmatisch-semantischen Grenzbereich. Akten der 19. internationalen Linguistenkonferenz*, Karpacz 19.-21.05.2008, Dresden, Wrocław: Neisse Verlag, Atut 2010, 91-98.
16. Grammatik der Interjektionen in deutsch-polnischer Konfrontation, w: *Studia Linguistica XXIX*, Wrocław 2010., 47-58 (=Acta Universitatis Wratislaviensis No 3301).
17. Substantivvalenz in der Grammatikschreibung, w: Błachut, E.; Gołębiowski, A., Tworek, A. (red.): *Grammatik und Kommunikation: Ideen – Defizite – Deskription*, Wrocław, Dresden: Atut, Neisse Verlag 2011, 61-74.
18. Zur Wahl der Nominationsmotive im Deutschen und im Polnischen, w: Błachut, E.; Gołębiowski, A., (red.): *Motoren der heutigen (germanistischen) Linguistik*, Wrocław, Dresden: Atut, Neisse Verlag 2012, 73-81.
19. Zur Veränderung und zur Konstanz sprachlicher Phänomene am Beispiel des Deutschen, w: Jurezyk, E.; Kryś, M. (red.): *Vergänglichkeit und Tod in Literatur, Kultur und Sprache*, Zabrze 2012, 76-84.
20. Zur Valenzänderung bei der Nominalisierung im Deutschen und im Polnischen, w: Łyp-Bielecka, A. (red.): *Mehr als Worte*, Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2014, 91-104.
21. Teaching of Foreign Languages in Kindergarten and at the First Stage of Education on the Example of the German Language, w: Iluk, J. (red.): *Nauczanie języków obcych w przedszkolu i na wczesnym etapie wczesnoszkolnym na przykładzie języka niemieckiego*, Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2015, 123.
22. Zu komplexen adverbialen Formen aus kontrastiver Sicht, w *Orbis Linguarum 50*, Wrocław, Dresden: Oficyna Wydawnicza Atut, 2018, 661-673.
23. Wybrane stałe związki wyrazowe w translacji, w *Orbis Linguarum 53*, Wrocław: Oficyna Wydawnicza ATUT – Wrocławskie Wydawnictwo Oświatowe, 2019, 331-342.
24. Analiza i synteza tekstów w translacji, w: A.D. Kubacki, K. Sowa-Bacia (red.): *Wybrane zagadnienia z glotto- i translodydaktyki 2*. Kraków: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego 2020, 72-96.
25. Lehrwerkbegutachtung für den frühen Fremdsprachenunterricht w: *Linguodidactica XXV*. 2021, 21-38 (współautor: J. Gładysz)

26. Złożone frazy nominalne jako problem translacyjny, w: A.D. Kubacki, K. Sowa-Bacia (red.): *Wybrane zagadnienia z glotto- i translodydaktyki 3*. Kraków: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego 2022, 95-118.
27. Zur Äquivalenz und Übersetzung von Adverbialphrasen im Dreisprachenvergleich Deutsch-Englisch-Polnisch, w: A.D. Kubacki, P. Sulikowski (red.): *Translation Landscapes - Internationale Schriften zur Übersetzungswissenschaft. Band 5*. Hamburg: Verlag Dr. Kovač, 2022, 41-62.
28. Zur Vorbereitung der Texte bei der maschinellen Übersetzung, w: A.D. Kubacki, P. Sulikowski (red.): *Von der Fachübersetzung zur literarischen Übersetzung (Translation Landscapes - Internationale Schriften zur Übersetzungswissenschaft. Band 7)*. Göttingen : Vandenhoeck & Ruprecht Verlage, 2023, 75-92.
29. On the translation of lexical collocations in the trilingual English-German-Polish comparison, w: A.D. Kubacki, P. Sulikowski (red.): *Aktuelle Trends in der Übersetzungswissenschaft (Translation Landscapes - Internationale Schriften zur Übersetzungswissenschaft. Band 8)*. Göttingen : Vandenhoeck & Ruprecht Verlage, 2024, 53-66.
30. Phraseologische (In-)Stabilität als eine Herausforderung für maschinelle Übersetzer, w: A.D. Kubacki, P. Sulikowski (red.): *Neue Forschungsparadigmen in der Übersetzungswissenschaft (Translation Landscapes - Internationale Schriften zur Übersetzungswissenschaft. Band 9)*. Göttingen : Vandenhoeck & Ruprecht Verlage, 2025, 25-44.

RECENZJE

1. R. Lipczuk, M. Szczodrowski, J. Jarosz (1994): *Der deutsche Wortschatz mit Humor. Texte und Lexikalische Übungen*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń, w: *Glottodidactica XXIII/1996*, S.176-177.
2. W. Miodek (1994): *Die Begrüßungs- und Abschiedsformeln im Deutschen und im Polnischen*, Julius Groos Verlag, Heidelberg, w: *Glottodidactica XXIII/1996*, S. 177-180.
3. *Sprache und Stil in Texten für junge Leser. Festschrift für Hans-Joachim Siebert zum 65. Geburtstag*. Reihe *Sprache: System und Tätigkeit*, Bd. 17, Hrsg. von Angelika Feine und Karl-Ernst Sommerfeld, Peter Lang Verlag, Frankfurt am Main 1995.
- Beiträge zur Text- und Stilanalyse*. Reihe *Sprache: System und Tätigkeit*, Bd. 19, Hrsg. von Angelika Feine und Hans-Joachim Siebert, Peter Lang Verlag, Frankfurt am Main 1996, w: *Glottodidactica XXIV/1996*, S. 161-165.
4. *Wort und Wortschatz - Beiträge zur Lexikologie*, Hrsg. von I. Pohl und H. Ehrhardt, Niemeyer Verlag, Tübingen 1995, w: *Linguistica Silesiana 17/1997*, S. 153-157.
5. Roland Mangold-Allwin, Stefan Barttelli, Markus Kiefer, Hans Gerhard Koelbing (1995): *Wörter für Dinge*, Westdeutscher Verlag, Opladen, w: *Linguistica Silesiana 18/1997*, S. 176-178.
6. *Das Deutsche von innen und von außen. Ulrich Engel zum 70. Geburtstag*, Hrsg. von

A. Kątny und Ch. Schatte. Poznań: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu 1999 , w: *Glottodidactica XXVII/1999*, S. 156-160 (współautor Małgorzata Płomińska)

7. Ryszard Lipczuk, Paweł Mecnar, Werner Westphal: *Lexikon der modernen Linguistik*.

Ausgewählte Begriffe zur Kommunikation und Kognitionswissenschaft. Leksykon lingwistyki współczesnej. Wybrane pojęcia z zakresu komunikacji i nauk kognitywnych. Szczecin: Wydawnictwo Promocyjne „Albatros”, 1999, w: *Linguistica Silesiana* 21/2000, S. 164-166 (współautor Monika Bielińska)

8. Stanisław Dzida, Teresa Stanek (1999): *Nowy słownik niemiecko-polski. Wörterbuch der Gegenwartssprache Deutsch-Polnisch.* Kraków: Wydawnictwo Literackie, 1999, 680S.
Stanisław Dzida, Teresa Stanek: *Nowy słownik polsko-niemiecki. Wörterbuch der*

Gegenwartssprache Polnisch-Deutsch. Kraków: Wydawnictwo Literackie, 1999, 494S, w : *Orbis lingaurum* 9/2000 (współautor M. Bielińska)

9. Problemy frazeologii i leksykografii. materiały z konferencji zorganizowanej przez *Wzdział Filologiczny Wszechnicy Mazurskiej. Olecko, 16 – 17 czerwca 1999 rok*. [Reihe *Studia Językoznawcze Wszechnicy Mazurskiej*] Hrsg. von Andrzej Kątny und Krzysztof Hejwowski. Olecko: Wszechnica Mazurska, 2000, ISBN 83-86523-06-9, 255 S. (współautor M. Płomińska)

10. Jolanta Krieger (2003): *Paraverbale Ausdrücke als Gestaltungsmittel der Textsorte Comic am Beispiel der Reihe Asterix*. Lublin: Lubelskie Towarzystwo Językowe 2003, S275, w: *Linguistica Silesiana* 25/2004, 170-172.

11. Zenderowska-Korpus, Grażyna (2004): Sprachliche Schematismen des Deutschen und ihre Vermittlung im Unterricht DaF. Frankfurt am Main: Peter Lang. 238 S. [Danziger Beiträge zur Germanistik 12], w: *Convivium. Germanistisches Jahrbuch Polen 2004*, 406-409

KONFERENCJE / REFERATY

1. **2.deutsch-polnische Nachwuchskonferenz Fremdsprachenerwerb - Glottodidaktik**, Karpacz 14. - 17. 05.1998, *Didaktische Implikationen der Kollokationsforschung*.

2. **Übersetzungsprobleme / Wortklassen**, Karpacz 8. -11.09.1998, *Kollokationen als Übersetzungsproblem*.

3. **3. Textwissenschaftliches Kolloquium „Über Sprachhandeln im Spannungsfeld von Reflektieren und Benennen“ des Bereiches Sprachwissenschaft am Institut für Germanistik der Pädagogischen Hochschule Erfurt**, Erfurt, Niemcy 22. -23. 09.1998, *Zu Benennungsstrukturen in deutscher Literatur für junge Leser und in deren polnischen Übersetzungen*.

4. **Linguistisches Kolloquium der Philologischen Fakultät der Pädagogischen Hochschule Erfurt**, Erfurt, Niemcy 9.11.1999, *Kollokationstheorie und ihre lexikographischen Implikationen*.

5. **Grammatik in Deutschlehrbüchern**, Karpacz , 6-8.09.2000, *Funktionsverbgefüge in Deutschlehrbüchern*.

6. **Kulturowe i językowe źródła nieprzekładalności**, Olecko, 31.05.-01.06.2004, *Motywy nominacyjne jako problem translacyjny*.

7. **Phänomene im semantisch-syntaktischen Grenzbereich**, Karpacz, 27.9.-29.6.2004, *Morphosyntaktische und onomasiologische Struktur von Nominationseinheiten*.

8. **Sprachlust – Norm – Kreativität**, Karpacz, 12.9.-14.9.2005, *Kreativität und Sprachlust bei der Mehrfachbenennung*.

9. Zwischen Lob und Kritik: sechs Jahre Erfahrung mit der „Deutsch-polnischen kontrastiven Grammatik“, Karpacz, 11.09.-13.09.2006, *Das zostać-Passiv und das być-Passiv und ihre deutschen Äquivalente*.

10. Phänomene im pragmatisch-semantischen Grenzbereich, 19. Internationale Linguistenkonferenz, Karpacz, 19.5.-21.5.2008, *Relative Häufigkeit als Kriterium für die Ausgliederung und Abgrenzung der Kollokationen in der Lexik*.

11. Grammatik (in) der Kommunikation: Muster, Abläufe, Kniffe und Fallen, 20. Internationale Linguistenkonferenz, Karpacz, 25.5.-27.5.2009, *Grammatik der Interjektionen in deutsch-polnischer Konfrontation*.

12. Defizite in der Grammatikschreibung, 21. Internationale Linguistenkonferenz, Karpacz, 24.-26.05.2010,

Substantivvalenz in der Grammatikschreibung.

13. Motoren der heutigen (germanistischen) Linguistik Karpacz 10.-12.10.2011, *Wahl der Nominationsmotive im Deutschen und im Polnischen*.

14. Deutsch in linguistischer und glottodidaktischer Forschung, Bielsko-Biała 29.06.2012, *Zur Valenzänderung bei der Umwandlung sprachlicher Strukturen*.

15. Język i agresja, Katowice 28.03.2014, *Nominacja jako sposób agresji językowej*.

16. 3. interdisziplinäre Tagung slawisch-deutsche Begegnungen, Kraków 18.-20.10.2018, *Komplexe Formen der Adverbiale aus kontrastiver Sicht*.

17. TRANSLATION LANDSCAPES V. 5. Międzynarodowa Konferencja Przekładoznawcza, Pobierowo 07.-09.10.2021, *Zur Äquivalenz und Übersetzung von Adverbialphrasen im Dreisprachenvergleich: Deutsch-Englisch-Polnisch*.

18. TRANSLATION LANDSCAPES VI. 6. Międzynarodowa Konferencja Przekładoznawcza, Szaflary 13.-15.10.2022, *Zur Vorbereitung der Texte bei der maschinellen Übersetzung*.

19. TRANSLATION LANDSCAPES VII. 7. Międzynarodowa Konferencja Przekładoznawcza, Pobierowo 26.-28.10.2023, *Zur Übersetzung lexikalischer Kollokationen im Dreisprachenvergleich Deutsch-Englisch-Polnisch*.

20. TRANSLATION LANDSCAPES VIII. 8. Międzynarodowa Konferencja Przekładoznawcza, Szaflary 24.-26.10.2024, *Phraseologische (In-)Stabilität als eine Herausforderung für maschinelle Übersetzer*.

21. TRANSLATION LANDSCAPES IX. 9. Międzynarodowa Konferencja Przekładoznawcza, Pobierowo 23.-25.10.2025, *Komparative Phraseologismen in der (maschinellen) Übersetzung*.

promotorstwo:

promotor prac licencjackich i magisterskich z zakresu językoznawstwa

niemieckiego i kontrastywnego

kontakt:

Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

Instytut Neofilologii – Filologia Germańska

Katedra Językoznawstwa Niemieckiego

ul. Studencka 5,

31-116 Kraków

p. 402

marek.gladysz@uken.krakow.pl

20.03.2026